

Metsäalan työelämätoimikunnan tilannekuva 2018-2019

Metsäalan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2018 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2019 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2019 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2020 alkuvuodesta. Tarkistettujen suoritustietojen julkaisua myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2018		2019	
	koko tutkinto	tutkinnon osat	koko tutkinto	tutkinnon osa
Metsäalan perustutkinto	715	5565	657	5813
Metsäkoneenkuljetuksen osaamisala	450		404	
Metsätalouden osaamisala	216		200	
Metsäenergian tuotannon osaamisala	37		43	
Metsäkoneasennuksen osaamisala	11		10	
Tyhjä	1		0	
Bioenergia-alan ammattitutkinto	10	18	4	8
Metsäkoneasentajan ammattitutkinto	4	19	3	15
Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto	97	200	48	123
Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto	56	268	44	167
Metsätalousyrittäjyyden osaamisala	25		38	
Metsäpalveluyrittäjyyden osaamisala	13		2	
Tyhjä	18		4	
Metsämestarin erikoisammattitutkinto	0	0	0	0
Puunkorjuun erikoisammattitutkinto	2	10	0	0

Metsäalan ammattitutkinto			8	66
Metsäkoneenkuljetuksen osaamisala			8	
Bioenergian osaamisala			0	
Metsäkoneasennuksen osaamisala			0	
Metsätalouden osaamisala			0	
Metsäalan erikoisammattitutkinto			0	3
Metsänkäsitteilyn osaamisala				
Puunkorjuun osaamisala				
Yhteensä	884	6080	764	6195

* Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia.

Vuonna 2019 on ollut edellistä vuotta suurempi määrä suorituksia, joissa on ollut tavoitteena vain tutkinnon osan tai osien suorittaminen. Toimikunta myös uskoo, että niiden tutkinnon osien suoritusmäärät tulevat kasvamaan tulevaisuudessa. Erityisesti aikuisopiskelijat saattavat tehdä pääasiassa erillisiä ammatillisia tutkinnon osia, eikä yhteisiä tutkinnon osia tai koko tutkintoa. Esimerkiksi ulkomailta tulevat opiskelijat tarvitsevat nimenomaan ammatillisia tutkinnon osia metsäalalla työllistymiseen ja yhteisen tutkinnon osien suorittaminen ei ole tälle opiskelijaryhmälle välttämättä hyödyllistä tavoitteena tai edes mahdollista (esim. kieliopinnot). Toimikunnan arvion mukaan näitä opiskelijoita on noin 5% ja ulkomaalaisen työvoiman osuus metsäalalla näyttää olevan kasvussa. Toimikunnan saaman arvion mukaan ulkomaalaiset urakoitsijat ja heidän työntekijänsä tekevät kolmelle suurimmalle metsäyhtiölle UPM, Stora Enso ja Metsä Group) ja Metsähallitus Metsätalous Oy:lle arvioiden mukaan noin 70 % metsänhoitotoista. Metsänhoitoyhdistyksien osalta arviolta 10% työsuhteisista on ulkomaista työvoimaa ja alihankintapuolelta ei ole tarkkaa tietoa, mutta mahdollisesti satoja.

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Metsäalan perustutkinnon koko tutkintojen suoritusmäärät ovat laskeneet vuodesta 2018 vuoteen 2019 715 suorituksesta 657 suoritukseen. Metsäkoneenkuljetuksen osaamisalassa suoritusmäärät ovat pudonneet 450 suorituksesta 404 suoritukseen. Metsäalan perustutkinnossa on kuitenkin suoritettu enemmän tutkinnon osia vuonna 2019 kuin vuonna 2018. Ikäluokkien koko voi myös vaikuttaa suoritusmääriin. Aikuiskoulutustuella rahoitettava opiskeluaika on 15 kuukautta, mutta yhteisten tutkinnon osien sisältyminen kaikkiin perustutkintoihin on lisännyt opiskeluaikaa, mikä voi lisätä opiskelijoille painetta siirtyä työelämään ennen koko tutkinnon suorittamista. Metsäalalla työllistymiseen on riittänyt ammatillisten tutkinnon osien tuottama osaaminen, jolloin koko tutkintoja ei suoriteta välttämättä niin paljon.

Marginaalisesti suoritettut tutkinnot ja osaamisalat

Toimikunta kiinnittää huomioita työelämätaitoihin ja yrittäjyyteen liittyvien tutkinnon osien vähäiseen suoritusmäärään (esim. yritykseen toimiminen ja yritystoiminnan suunnittelu -tutkinnon osat). Bioenergia-alan ammattitutkinnon suorituksien määrän vähentymiseen voi vaikuttaa hakkeen käyttömäärän tavoitetta pienempi kasvu valtakunnassa. Tämä on osaltaan vähentänyt alalle koulutettavien osaajien kysyntää. Lisäksi alan yritykset ovat sopeuttaneet toimintaansa ja purkaneet ylikapasiteettia, mikä on vähentänyt työpaikkojen määrää. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen muuttuessa ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen määrä on voinut laskea perustutkintojen suosimisen vuoksi. Tutkintojen suoritusmääriin vaikuttaa oleellisesti myös työelämän kysyntä. Metsäalan uudistetut ammatti- ja erikoisammattitutkinnot on tulleet voimaan vuonna 2019. Työnantajat tai -tekijät eivät ehkä ole vielä kattavasti tiedostaneet uudistettujen tutkintojen tarjoamia mahdollisuuksia. Koulutuksen järjestäjät tarjoavat koulutusta ja tutkintoja kysynnän mukaan.

Tutkintojen järjestäminen

Tutkinto	Järjestämisluvut	Aktiiviset järjestäjät	Lisätiedot
Metsäalan ammattitutkinto	22	7	voimaantulo 1.1.2019
Metsäalan erikoisammattitutkinto	10	1	voimaantulo 1.1.2019
Metsäalan perustutkinto	40	27	

*sisältää vain voimassaolevat tutkinnot

***aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2018 tai 2019 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.*

Muutokset tutkintojen järjestämisluvien määrissä ja tutkintojen järjestäminen

Metsäalan erikoisammattitutkinnon järjestämislupa on 10 toimijalla, mutta näistä vain yksi oli aktiivinen vuonna 2019. Toimikunta pohtiikin, että onko erikoisammattitutkinnon järjestäminen kannattavaa vähäisen kysynnän vuoksi ja seuraa tilanteen kehittymistä. Uudistetusta metsäalan erikoisammattitutkinnosta pitäisi myös tiedottaa oppilaitoksissa paremmin olisi hyödyllistä tiedottaa tehokkaammin metsäalan toimijaverkoston eri tiedotuskanavissa.

Koska metsäalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat tulleet voimaan 1.1.2019, näiden tutkintojen suorituspäätyä ei voi vielä vetää suuria johtopäätöksiä.

Tutkintojen/tutkinnon osien suoritusten jakaantuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Vuoden 2018 alussa satelliittikoulut siirtyivät omiksi koulutuksen järjestäjikseen, mikä näkyy myös tilastoissa joidenkin koulutuksen järjestäjien suorituspäätyä vähenemisenä.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

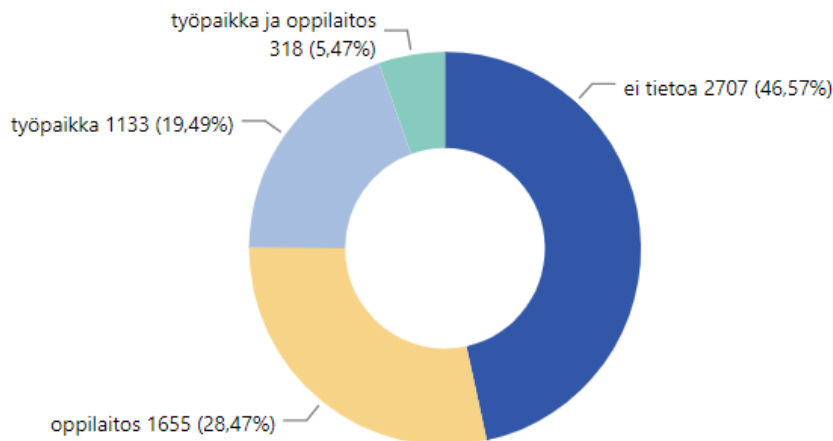
Metsäalan tutkintoja järjestetään maantieteellisesti katsottuna kattavasti. Metsäalan tutkintojen järjestämislupa on kolmella ruotsinkielisellä järjestäjällä, joista kaksi on ollut aktiivisia vuosina 2018 tai 2019.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Tilannekatsauksessa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin näissä kohdissa lukee ”ei tietoa”.

Metsäalan perustutkinto (vuonna 2019)

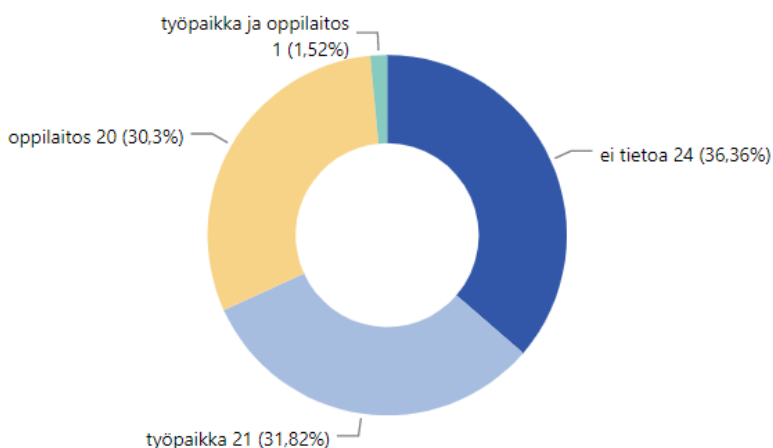
Näytön suorituspaikka ● ei tietoa ● oppilaitos ● työpaikka ● työpaikka ja oppilaitos

Metsäalan perustutkinnon tutkinnon osien suorituspaikoissa on melko paljon oppilaitoksessa tehtyjä näyttöjä. Tämä voi selittyä esimerkiksi sillä, että suoritukset sisältävät myös yhteisten tutkinnon osien suoritukset. Lisäksi jos oppilaitoksella on sopimus aliurakoinnista metsäalan yritysten kanssa, kirjautuvat näyttöjen suorituspaikat oppilaitosnäytöiksi.

Metsäalan ammattitutkinto (vuonna 2019)

Näytön suorituspaikka ● ei tietoa ● työpaikka ● oppilaitos ● työpaikka ja oppilaitos

Toimikunta toteaa, että ammattitutkinnon tutkinnon osien näytöt tulisi suorittaa pääasiassa työpaikalla. Toimikunta kiinnitti huomiota oppilaitosnäyttöjen suureen määrään, mutta useassa tapauksessa kyseessä on tutkinnon osa ”puun jatkojalostaminen” (hirsirakentaminen ym.), joka lienee toteutettu pääasiassa oppilaitosympäristössä. Suoritettujen tutkinnon osien määrä on kuitenkin vielä pieni, joten yksittäistapaukset voivat korostua.

Metsäalan erikoisammattitutkinto (vuonna 2019)

Näytön suorituspaikka ● ei tietoa

Arvioijat (v. 2019)

Metsäalan perustutkinnon tutkinnon osien arvioinnista päättäneet (vuonna 2019)

Arvioinnista päättäneet	Tutkinnon osat
ei tietoa	2480
Työnantaja/työelämän edustaja ja opettaja	1425
Opettaja	1207
Kaksi opettajaa	572
Muu koulutuksen järjestäjän edustaja ja opettaja	59
Työntekijä ja opettaja	37
Työnantaja/työelämän edustaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja	11
Työnantaja/työelämän edustaja	9
Kaksi muuta koulutuksen järjestäjän edustajaa	7
Kaksi työnantajaa/työelämän edustajaa ja kaksi opettajaa	3
Työnantaja/työelämän edustaja, opettaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja	2
Kaksi työntekijää ja kaksi opettajaa	1
Yhteensä	5813

Metsäalan ammattitutkinnon tutkinnon osien arvioinnista päättäneet (vuonna 2019)

Arvioinnista päättäneet	Tutkinnon osat
Työnantaja/työelämän edustaja ja opettaja	25
ei tietoa	22
Kaksi opettajaa	13
Muu koulutuksen järjestäjän edustaja ja opettaja	4
Opettaja	2
Yhteensä	66

Metsäalan erikoisammattitutkinnon tutkinnon osien arvioinnista päättäneet (vuonna 2019)

Arvioinnista päättäneet	Tutkinnon osat
ei tietoa	3
Yhteensä	3

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päättökysely)

Metsäalan perustutkinnon opiskelijapalautteen keskiarvo näyttöjen kohdalla **4,2** asteikolla 1-5.

Metsäalan perustutkinnossa näyttö -kohdan keskiarvot ovat melko tasaiset koulutuksen järjestäjien välillä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Tämän koulutuksen järjestäjän otanta oli kuitenkin pienempien otantojen joukossa, mikä voi myös vaikuttaa keskiarvoa huonompiin tuloksiin.

Metsätalouslyrittäjän ammattitutkinto, opiskelijapalautteen keskiarvo näytön kohdalta **4,5**

Bioenergia-alan ammattitutkinto, opiskelijapalautteen keskiarvo näytön kohdalta **4,8**

Metsäalan ammattitutkinto, opiskelijapalautteen keskiarvo näytön kohdalta **4,2**

Toimikunta kiinnittää huomiota siihen, että kysymyksen ”Osallistuin näytön/näyttöjen suunnitteluun.” keskiarvot olivat muiden kysymysryhmään kuuluvien kysymysten keskiarvoja alhaisemmat. Oppilaitosten tulee kiinnittää enemmän huomiota opiskelijoiden osallistumiseen näyttöjen suunnitteluun.

** opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 7/2018 – 9/2019. Arviointiasteikko 1-5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Osaamisen arvioinnin kaksikantaisuuden toteutuminen

Metsäalan perustutkinnossa suurimmassa osassa tutkinnon osia KOSKI-datasta ei löydy tietoa näytön arvioijista, mikä vaikeuttaa kaksikantaisuuden arviointia. Tietojen mukaan toiseksi eniten arvioinnista ovat päättäneet työnantaja/työelämän edustaja yhdessä opettajan kanssa. Kolmanneksi eniten arvioinnista on kuitenkin päättänyt vain yksi opettaja. Eroa näiden välillä on vain 300 eli 15%. Toimikunta kokee, että työelämän edustajan olisi hyvä olla paikalla näytön arvioinnissa. Todettiin, että työnantajan edustajien kiireisyys voi vaikeuttaa aikataulujen yhteensovittamista näyttöjen arviointiin osallistumisessa. Metsäala ammattitutkinnon osalta kaksikantaisuus näyttäisi toteutuneen paremmin KOSKI-datan perusteella.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettäville näytöille

Vierailukäyntien perusteella, oppilaitoksissa järjestettäviä näyttöjä perustellaan muun muassa sillä, että työnantajilla ei ole tarjota oikeita työssäoppimapaikkoja/työpaikkoja esim. metsäalan kausivaihtelun vuoksi tai opiskelijan jäädessä ilman työssäoppimapaikkaa, on näyttöjä tehty koulun omilla työmailla. Näytöissä on kuitenkin aina pyritty oikeaan näyttöympäristöön sekä tehty tutkinnon perusteiden edellyttämiä todellisia työtehtäviä.

Opiskelijat ovat kotoisin usein eri puolilta Suomea, mutta asuvat mm. pääkaupunkiseudulla. Etäisyys omiin metsäkohteisiin on usein pitkä, jolloin tutkintotilaisuuksien järjestäminen oppilaitoksen havaintometsissä on käytännöllistä. Yksilöllisesti tilanteen mukaan voisi harkita digitaalisten tallennusvälineiden käyttämistä näyttötehtävien dokumentoimiseen, jolloin tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia henkilökohtaistettujen näyttöjen toteutuksiin ja arviointiin.

Poikkeuksena on, että jos työt ovat loppuneet kesken, on näyttö tehty oppilaitoksessa, silloin kun oppilaitoksen näyttöympäristö on autenttinen eli vastaa työnantajan näyttöympäristöä.

Poikkeuksen muodostaa myös esimerkiksi kuljetusalan perustason ammattipätevyys -tutkinnon osa, joka suoritetaan oppilaitoksessa.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Toimikunnalle ei ole tullut oikaisupyynnöitä.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Kaikilla vierailukäynneillä koulutuksen järjestäjillä ei ollut ajantasaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Suurin osa vierailukäynntejä varten läpikäydyistä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista oli tehty tutkintokohtaisesti ja yksi toteuttamissuunnitelma oli tehty liian yleisellä

tasolla. Erään koulutuksen järjestäjän kohdalla toimikunta pyysi toimittamaan ajantasaisen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman nähtäväksi, jota toimikunta odottaa saapuvaksi kevät-kesällä 2020.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Eräissä oppilaitoksessa opiskelijan henkilökohtaistamisen saattaa tehdä opinto-ohjaajakin, jolloin vierailukäynneillä opettajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella henkilökohtaistaminen ohjauksineen on voitu kokea vaikeaksi. Työelämätoimikunnan mielestä henkilökohtaistamisen tulisi tehdä alaa ja tutkinnon perusteiden sisällön hyvin tunteva opettaja/kouluttaja. Henkilökohtaistamista tehdään oppilaitoksissa koko opiskeluajan. Näytöistä keskustellaan HOKSin yhteydessä, näyttöjen dokumentointi tehdään Wilmassa.

Hyvät käytännöt

Vierailukäynneillä esille nousseita hyviä käytäntöjä on muun muassa hyvä yhteistyö alan muiden toimijoiden kanssa alueella. Opiskelijat ovat myös erittäin tyytyväisiä kokeneisiin ja ammattitaitoihin kouluttajiinsa.

Työelämätoimikunnan mielestä olisi toivottavaa, että opettajilla itselläänkin olisi mahdollisuus osallistua työelämäjaksoille säännöllisesti.

Kehittämiskohteita järjestäjien toiminnassa

Työnantajien perehdyttäminen tutkinnon osien sisältöihin ja näyttöihin sekä yhteistyön tiivistäminen työnantajien ja oppilaitoksen välille. Tutkinnon suorittajalle selkeämmät ohjeet näyttöön valmistautumiseen. Näytöt tulisi järjestää entistä vahvemmin työpaikalla ja varmistaa kaksikantaisuuden toteutuminen. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman ovat olleet puutteellisia.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

-Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

-Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

-Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa tai ammattitaidon osoittamistavoissa

-Kokemuksia uusien tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Toimikunta näkee, että perustutkintojen arviointikriteerien päivittämisen yhteydessä on varattava riittävästi aikaa ammattitaitovaatimusten ja kriteerien täsmentämiseen.

Nykyisten tutkintojen liian laajat tutkinnon osat voivat aiheuttaa motivaatio-ongelmia nuorten opiskelijoiden kohdalla. Toimikunta on saanut kentältä viestiä, että laajojen tutkinnon osien pilkkominen pienemmiksi kokonaisuuksiksi voisi auttaa tilanteessa. Oppilaitokset ovat opetussuunnitelmassaan itsenäisesti jo pilkkoneetkin laajoja tutkinnon osia pienemmiksi työ- ja tehtäväkokonaisuuksiksi. Näin on ollut tarpeen tehdä esimerkiksi ”Metsien hoito ja hyödyntäminen” -tutkinnon osassa.

Metsäalan erikoisammattitutkinnon osalta on tärkeää seurata sitä, miten aktiivisesti työelämä ottaa uudistetun tutkinnon vastaan.

Metsäalan perustutkinnon perusteet toimivat pääsääntöisesti hyvin. Tutkinnon perusteiden asiasisällön koettiin olevan kattava ja opiskelijoita hyvin palveleva, mutta samalla toivottiin lisää selkeyttä ammattitaitovaatimuksiin mm. opetuksen toteutuksen sekä näyttöjen laadun kannalta.

Uusitun metsäalan ammattitutkinnon perusteiden kohdalla eräs oppilaitos esitti kysymyksen kaikille pakollisen 20 osp:n laajuisen tutkinnon osan tarpeellisuudesta. Tämän pakollisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset tulevat käytännössä esille eri tutkinnon osissa olevien työtehtävien yhteydessä.

Toimikunta toivoo Opetushallitukselta tiivistä kyselyä koulutuksen järjestäjille uusien tutkinnon perusteiden toimivuudesta.